

Tasavvuf hırcasını giyenlere göre de vahdeti sembolize eden zerre, varlığın tek bir yapı taşının farklı dizilimleriyle meydana gelişini izah etmeye elverişlidir. Tıpkı damlaların deryayı meydana getirmesi gibi. İnsan da âlemin bir nevi atomudur yani yaratılmışların özüdür. Zerre misali insan da Allâh'ın kudretinin lutfu olan güneşe muhtaçtır.

Cevher-i ferd iken ey gâfil bu cümle mümkünât Nice taksim olduğun fehm etmeğe sarrâfa gell!.. (Hayâli)

DÎVAN ŞİİRİNDE ATOM

Zâtını «âyinelerde nihân» olarak cihana arz eden Mevlevî Neşâtî Dede (ö. 1674) mevzuya şairlik kabiliyeti hususunu davet eylediği zaman; ev sahipliğini, hicvin kadehini kurutan Nef'î ile birlikte üstlenir. Nef'î; Dede için, fantastik kurgularda karşımıza çıkan «kişiyi görünür kılan toz» olmuştur âdetâ. Nef'î ile beraber bir zerreyi oluşturmaktan dahî gurur duyduğunu ifade eden Neşâtî'nin menüsüne kalemi daldıralım:

Lehce-i Nef'î ile olsa kelâmım nola bir?!

Cevher-i ferd; değil kâbil-i neng-i taksim.

“Sözüm Nef'inin söyleyişiyle aynı değerde olsa buna şaşılır mı? Çünkü cevher-i ferd bölünme ayıbını taşımaz. (İkimizin de söz kudreti, aynı bölünmez cevherdendir.)”

Cevher-i ferd; maddenin en küçük yapıtaşı olarak telâkki edilen atomdan başkası değildir.

Yunanca «atomos» kelimesinden türeyen atom,

«bölünemez» anlamını taşımaktadır. Modern atom kavramı; ilk defa 19. asırda İngiliz fizikçi John Dalton (ö. 1844) tarafından ortaya konulmuştur. Lâkin 12 asır önce bilimin en büyük kaynağı Kur'ân-ı Kerim, atomun şifrelerini âyetlerinde vermişti:

“...Arzda veya semâda olsun zerre ağırlığınca bir şey Rabbinden gizli kalmaz! (Hattâ) ondan daha küçüğü veya daha büyüğü bile, Kitâb-ı Mübin'dedir, (yani levh-i mahfuzdadır.)” (Yûnus, 61)

Kadîm Yunan'dan etkilenen eski fizik, atomu parçalanamaz en küçük yapıtaşı kabul ediyordu. Hâlbuki, bilim ilerledikçe; atomun nötron, proton ve elektronlardan, onların da kuarklardan oluştuğu anlaşıldı. Kur'ân-ı Kerim, zerreden daha küçüğe dikkat çekmekte...

Şairlerimizi ilgilendiren fizik, daha ziyade güzellerin fiziğidir! Dîvan şiirinde sevgilinin ağzı kü-

çük olması münasebetiyle bazen goncaya bazen de noktaya teşbih edilir. Bu âlaka ile yüz dîvan şairine;

“-Atom nedir?” suâlini yönelttik. Aldığımız en popüler cevap;

“-Atom, Leylânın ağzıdır.” oldu. Anketimizin önemli nümünelerinden bazılarını kamuya sunuyoruz:

**Cevher-i ferd ile tâbîr iderler dehenün;
Lîk bu meselede hakk-ı teemmül müşkil!**

(Sâbir Parsa)

“(Sevgilinin) ağzını cevher-i ferd ile anlatırlar.
Lâkin bu meselede etraflıca düşünmek zordur.”

**Ey Mezâkî n'ola reşk eylerse erbâb-ı hayâl,
Cevher-i ferd-i dehân-ı yâdır endişemiz...**

(Mezâkî)

“Ey Mezâkî, hayal erbabı kıskançlık ederse şaşılır mı? Bizim endişemiz sevgilinin cevher-i ferd olan ağzıdır. (Düşünce ufkumuz, muhayyilesi güçlü insanları imrendirecek kadar incelmış ve derinleşmiştir.)”

**Dehen-i tengi nokta-i mevhûm,
Cevher-i ferd gibi nâ-maksûm.** (Neşâti)

“(Sevgilinin) küçük ağzı, görünmeyen, var farz edilen bir noktadır. Atom gibi bölünemeyecek kadar da miniktir.”

Atom, küçüklüğünden dolayı tabii şartlarda gözle görülmez. Ancak özel mikroskop yardımıyla görülebilir. Şair zarif bir benzetmeyle buna temas ediyor:

**Görmesek tâze hatın biz der idik;
Cevher-i ferd nümâyân olmaz!..** (Mirza-zâde Sâlim)

“Ey sevgili yüzündeki taze tüyleri görmeseydik derdik ki, cevher-i ferd görünmez.”

Sevgili; gamze kılıcı ile âşıkları, Hiroşima ve Nagazaki gibi duman etmek ister. Ancak aşk hastalığıyla sararıp solan âşğın bedeni zaten cevher-i ferd misalidir:

**Misâl-i cevher-i ferd, etse cismim teczie ol şûh;
Zarar yok muktezâ-yı tıynet-i meshûkdan çıkmaz.**
(Kâni)

“O şuh (sevgili) bedenimi cevher-i ferd gibi parça parça bölse zararı olmaz; çünkü toz hâlinde olanlardan bir şey çıkmaz.”

**Cismimün her pâresi bir cevher-i ferd olsa da,
Senden ey cân munkatî kılmaz beni seyf-i ecel.**

(Yenişehirli Avnî)

“Ey cân! Bedenimin her parçasını atom kadar parçalasa da ecel kılıcı beni senden ayıramaz.”

Atomun bir adı da «cüz'-i lâ-yetecezzâ»dır. Kezâ «zerre» de atomu karşılar. Dîvan şiirinde zerre ve güneş yani iki zıt kavram birlikte ele alınır. Sabah güneşinden odanıza süzülen ışık huzmelerinde toz zerrelere uçuştüğünü çoğu kez fark etmişsinizdir. Aynı durum, camın güneş almayan kısmı için geçerli değildir. Çünkü güneş, tozların görünmesini sağlar.

Tasavvuf hırkasını giyenlere göre de vahdeti sembolize eden zerre, varlığın tek bir yapı taşının farklı dizilimleriyle meydana gelişini izah etmeye elverişlidir. Tıpkı damlaların deryayı meydana getirmesi gibi.

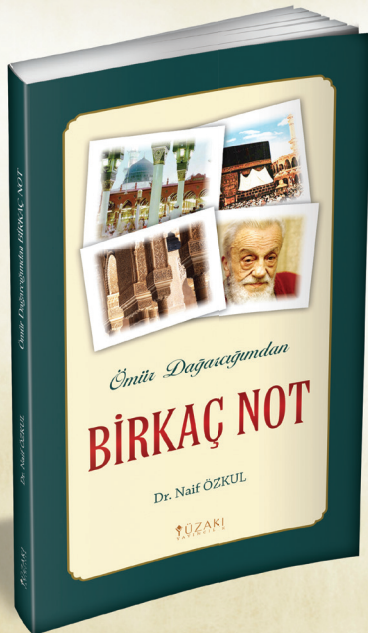
İnsan da âlemin bir nevi atomudur yani yaratılmışların özüdür. Zerre misali insan da Allâh'ın kudretinin lutfu olan güneşe muhtaçtır.

Hâfız'ın şu Farsça beytindeki hikmeti idrak edebilene ne mutlu:

**Kemter ez-zerre ne'i pest me-şu mihr be-verz,
Tâ be-halvetgeh-i hurşid resî cerh zenân.**

“Zerreden daha aşağı bir yaratılıştâ değilsin, gayret edip gönülden çalış ki döne döne yükselen zerrelere eriştiği gibi sen de güneşin halvet makamına varasın.”

Vesselâm. ♡

DR. NAİF ÖZKUL'DAN

Ömür Dağarcığımdan

BİRKAÇ NOT

YENİ

Harameyn ve Endülü's'ten seyahat notları...

Tıp âleminde, Necip Fazıl'dan ve Hâce Musa Efendi'den hâtıralar...

Medeniyet, insan, nefis ve metafizik üzerine tefekkür notları...

Cep Kitapları Serisinden
renkli, spot cümleli
özel tasarım...

◆ 160 sayfa,
◆ Kuşe kâğıt,
◆ İplik dikişli.

YÜZAKI
YAYINCILIK

Tel: (0216) 532 44 44 ◆ www.yuzaki.com